
Прикази

Mr Regina Wonisch

Forschungszentrum für historische
Minderheiten in Wien; office@fzhm.at

УДК 341.322.5:323.1(048.83)

DOI 10.7251/TOP2016260W

COBISS.RS-ID 6057752

Die Ausstellung „Ökonomien des Schreckens – Das KZ Jasenovac und seine Versorgungsbetriebe“ in Wien

Das KZ Jasenovac - auch als Auschwitz des Balkan bezeichnet - gilt als Symbol für den systematisch betriebenen Völkermord an Serben, Juden, Roma und Antifaschisten des mit Nazi-Deutschland verbündeten „Unabhängigen Staates Kroatien“ unter der faschistischen Ustascha Regierung. Im Unterschied zu Auschwitz und anderen KZs auf dem Boden des „Dritten Reichs“ ist es jedoch in Österreich einer breiteren Öffentlichkeit kaum bekannt und stand auch bislang nicht im Fokus wissenschaftlicher Forschung. Da es im Unterschied zu anderen KZs keine genauen Aufzeichnungen gibt, sind exakte Angaben zur Zahl der Todesopfer nicht möglich. In der nationalistischen Auseinandersetzung um Täter und Opfer differieren die Zahlen daher je nach ideologischem Standpunkt stark. Dem österreichischen Historiker Walter Manoschek scheint jene Studie, nach der im KZ Jasenovacs etwa 85.000 Menschen ermordet wurden - der Großteil davon Serben, gefolgt von Juden, Kroaten und Roma, der Wahrheit relativ nahe zu kommen. Doch das ist nicht der eigentliche Punkt. Alle rassistisch motivierten Gewaltopfer sind beklagenswert und lassen sich nicht gegeneinander aufwiegen.

Doch wie in Österreich noch Jahrzehnte nach Kriegsende vielfach am Narrativ des ersten Opfers der NS-Diktatur festgehalten wurde, war auch in Jugoslawien eine Auseinandersetzung über Kriegsverbrechen nicht erwünscht, mehr noch sie war verboten. Hier stand der heroische Kampf

der Partisanen gegen das NS-Regime im Zentrum der Geschichtspolitik. Nachdem also der Blick auf die jeweils „eigene“ Geschichte aufgrund unterschiedlicher politischer Interessen oftmals verstellt ist, erscheint eine transnationale wissenschaftliche Auseinandersetzung mit so zentralen historischen Ereignissen umso wichtiger. Denn auch wenn der Völkermord an der serbischen Bevölkerung in der alleinigen Verantwortung der Ustascha Regierung lag, kann er nicht losgelöst vom nationalistischen Gedankengut in anderen europäischen Staaten gesehen werden. Die Geschichte des Nationalismus beginnt letztlich beim Zerfall der Habsburger Monarchie, als aufgrund der Nationalitätenkonflikte im Vielvölkerstaat die Lösung in einer Neuordnung Europas nach „ethnisch“ homogenen Staaten gesehen wurde, als wäre dies das entscheidende Differenzkriterium. Damit wurden – damals wie heute – die eigentlichen politischen, wirtschaftlichen und sozialen Probleme überlagert.

In diesem Sinne war es dem *Forschungszentrum für historische Minderheiten* in Wien ein Anliegen, die Initiative des serbischen Kulturvereins *Prosvjeta Österreich* aufzugreifen und die von der *Gedenkstätte Donja Gradina, Bosnien und Herzegowina* gestaltete Ausstellung „Ökonomien des Schreckens – Das KZ Jasenovac und seine Versorgungsbetriebe“ 2015 zu übernehmen und damit ein wichtiges Kapitel europäischer Geschichte in Österreich bekannter zu machen.

Изложба „Економије ужаса — Концентрациони логор Јасеновац и његови погони за истребљење“ у Бечу

Концентрациони логор Јасеновац, или „Аушвиц Балкана“, симбол је систематског истребљења Срба, Јевреја, Рома и антифашиста.

За разлику од Аушвица и других концентрационих логора на тлу „Трећег Рајха“ он је у Аустрији једва познат широј јавности и до сада није био у фокусу научног истраживања. За разлику од других концентрационих логора, о њему нема тачних записа, тако да нису ни могући егзактни подаци о тачном броју жртава овог логора. У националистичком разрачунавању о починиоцима и жртвама, број жртава се

стога, према идеолошком становишту, веома разликује. Аустријском историчару Валтеру Маношеку чини се да је она студија, према којој је у концентрационом логору Јасеновац ликвидирано око 85.000 људи – великим дијелом Срба, прогоњених Јевреја и Рома, релативно близу истини. Међутим тај број жртава није коначан. Све расиситички мотивисане жртве терора су вриједне жаљења и не могу се противурјечити.

Слично као и у Аустрији, још деценијама након завршетка рата, и у Југославији је било непожељно разрачунавање о ратним злочинима против социјалистичког режима. Дакле, пошто је гледање на сада „властиту“ историју на основу различитих политичких интереса често искривљено, чини се да је транснационално научно тумачење са централним историјским догађајима утолико важније. Јер, иако је погорм народа у српском становништву био у искључивој одговорности усташке владе, он не може да буде ослобођен и сматран у другим европским земљама од националистичке добре идеје. Историја национализма коначно започиње распадом Хабзбуршке монархије, кад се на основу националних конфликта, у држави са много народа, сматрало рјешењем у новом поретку Европе са „етнички“ хомогеним државама. Тиме су били онда, као и данас, привредни и социјални проблеми, подређени.

У том смислу је Центар за истраживање историјских мањина у Бечу прихватио иницијативу Српског културног и просвјетног друштва „Просвјета – Аустрија“ и поставио изложбу Јавне установе „Спомен-подручје Доња Градина“ под називом „Економије јасеновачког логора“ 2015. године како би се на тај начин и у Аустрији могли упознати са овим важним поглављем европске историје.

Превод са њемачког језика: Бранко Демић
стални судски тумач за њемачки језик